

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ – ОСНОВНИЙ НАПРЯМОК АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

© Комарницький І.М., Офік М.П., 2007

Наведено основні напрямки активізації інвестиційної діяльності. Розкрито сутність корпоративного управління як одного з найважливіших факторів активізації інвестиційної діяльності, зазначено загальноприйняті принципи корпоративного управління, завдання розвитку корпоративного управління в Україні. А також сформульовано перспективні напрямки розвитку національної моделі корпоративного управління підприємствами.

In article by author is directed main trends on start the work to investment activity, the main there is development of corporative management from what, is specified well-known principles of corporative management, tasks of the development of corporative management in Ukraine. As well as are worded perspective directions of the development to national model of corporative management enterprises.

Постановка проблеми

Актуальним завданням держави є активізація інвестиційної діяльності та значне нарощування обсягів інвестицій. Збільшення притоку інвестицій є пріоритетним напрямом діяльності державних органів влади.

Внаслідок економічних перетворень в Україні спостерігається поживлення інвестиційної діяльності. З 1998 року темпи зростання інвестицій почали випереджати темпи зростання валового внутрішнього продукту та промислового виробництва [1].

Позитивним у розширенні обсягів інвестицій в українську економіку був перехід з 1999 року до грошової приватизації та створення системи стимулювання розвитку малого підприємництва; зниження податкового навантаження на товаровиробника, запровадження фіксованого сільськогосподарського податку; створення мережі спеціальних економічних зон і територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності; скорочення немонетарних розрахунків і платежів [1].

У результаті в 2000 році обсяг інвестицій в основний капітал досяг 23630 млн. грн, що у 1,9 раза більше, ніж у 1997 році (у порівнянних цінах – на 18,5 відсотка) [1].

Іноземні інвестиції надходять в Україну поки що в недостатньому обсязі.

Загальний обсяг надходження прямих іноземних інвестицій у країну незначний – на 1 жовтня 2001 р. він становив 4194 млн. доларів США, або лише 85 доларів США на одного жителя України. Загалом іноземні інвестиції надійшли з 112 країн світу. Найвагоміший внесок зробили такі країни, як США (16,8 відсотка), Кіпр (9,5 відсотка), Нідерланди (8,8 відсотка), Великобританія (8,7 відсотка), Росія (7 відсотків), Німеччина (6,3 відсотка) [1].

Для активізації інвестиційної діяльності в Україні необхідно [1]:

- знизити рівень державного регулювання підприємницької діяльності та забезпечити стабільність відповідного законодавства;
- усунути неоднозначність трактування нормативно-правових актів та завершити судову реформу;
- завершити адміністративну реформу, забезпечити публічність та прозорість у прийнятті рішень органами влади і як результат подолати бюрократизм та прояви корупції;
- запровадити ефективні методи корпоративного управління;
- сприяти розвиненості ринків капіталу, насамперед банківського сектору, фондового та страхового ринків;

Отже, значну роль у розширенні обсягів інвестицій в українську економіку відіграють ефективні методи корпоративного управління, що передбачає подальший розвиток корпоративного управління в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розкриттям сутності понять “корпоративне управління”, “корпоративного клімату” та інших складових елементів системи корпоративного управління, а також формулюванням принципів корпоративного управління і основних напрямків розвитку корпоративного управління в Україні займалися такі зарубіжні та вітчизняні автори, як І. Храброва, В. Спивак, В. Шейн, А. Жуплев, М. Сірош, Р. Аблялімов, В. Гриньова, О. Попов, Г. Кизиченко, А. Воронкова, О. Кузьмін, М. Небава, В. Євтушевський, В. Лоторчук, Д. Кіндрат. Вони досягли значних успіхів у визначенні основних принципів функціонування моделей корпоративного управління, характерні риси яких зумовлені особливостями національного менеджменту.

Постановка цілей

Цілі статті випливають з результатів огляду та аналізу літератури за цією проблемою і передбачають розширення обсягів інвестицій в українську економіку, розвиток корпоративного управління, поліпшення інвестиційного клімату, а також створення ефективних методів і принципів корпоративного управління в Україні.

Виклад основного матеріалу

Основна мета розвитку корпоративного управління в Україні – поліпшення інвестиційного клімату. Розвиток корпоративного управління, на думку авторів, потрібно спрямовувати на здійснення таких заходів:

- удосконалення нормативно-правової бази щодо основних засад корпоративного управління до нормативно-правової бази Європейського Союзу (ЄС);
- запровадження нових стандартів корпоративного управління, які були б ефективнішими на практиці;
- розробка та запровадження основних догм корпоративного управління, які повинні ґрунтуватися на основі загальноприйнятих принципів ефективного корпоративного управління.

За своїм економічним змістом корпоративне управління – “це система відносин між акціонерами, органами управління акціонерного товариства, його менеджерами, а також іншими зацікавленими особами (працівниками, постачальниками, споживачами, кредиторами, державними та місцевими органами влади, громадськістю тощо) задля забезпечення ефективної діяльності товариства, інтересів власників та інших зацікавлених осіб” [2].

Корпоративне управління є лише частиною економічної системи, в якій працює підприємство. До цієї системи можна зарахувати, наприклад, рівень конкуренції на ринках товарів та факторів виробництва, правове, нормативне та інституційне середовище, ділову етику та розуміння товариством екологічних та соціальних проблем громадськості тощо [3, с. 10].

Ступінь дотримання товариством базових принципів ефективного корпоративного управління безпосередньо впливає на його перспективний розвиток, особливо під час прийняття інвестиційних рішень. Особливого значення набуває зв'язок між практикою управління товариствами та інтернаціональним характером інвестицій [3, с. 10].

Законодавча влада розробляє норми законів, практика виробляє корпоративні стандарти. Практика корпоративного управління, що відображає як міжнародний, так і національний досвід діяльності корпорацій у світі, дає змогу створити систему стандартів корпоративного управління. Цю систему визначають [3, с. 10–11]:

- міжнародні стандарти – Принципи корпоративного управління Організації економічного співробітництва і розвитку, Європейського банку реконструкції і розвитку, Міжнародної мережі корпоративного управління, Конфедерації європейських асоціацій акціонерів “Євроакціонери”;
- національні стандарти – кодекси корпоративної поведінки розвинутих країн (Велика Британія, Німеччина, США, Франція, Японія, Канада), країн, що розвиваються (Бразилія, Мексика, Малайзія, ПАР, Індія), країн СНД (Україна, Росія, Казахстан), стандарти корпорацій;
- моделі корпоративного управління (англо-американська, західноєвропейська, японська, перехідна).

Дотримання міжнародних стандартів у країнах з перехідною економікою є резервом створення сприятливого інвестиційного клімату, зміцнення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємств, розширення зовнішньоекономічних зв'язків [3, с. 12].

У межах корпоративного управління визначається, як інвестори здійснюють контроль за діяльністю менеджерів, а також яку відповідальність несуть менеджери перед інвесторами за результати діяльності товариства. Належна система корпоративного управління дозволяє інвесторам бути впевненими у тому, що керівництво товариства розумно використовує їх інвестиції для фінансово-господарської діяльності і, отже, збільшується вартість частки участі інвесторів в акціонерному капіталі товариства [2].

Рівень корпоративного управління є одним з основних факторів, що обумовлює інвестиційний клімат у країні, впливає на ефективність діяльності товариств, визначає ступінь захищеності прав інвесторів та врахування інтересів інших зацікавлених осіб.

Розвиток корпоративних відносин в Україні повинен відбуватися на основі загальноприйнятих принципів ефективного корпоративного управління.

Загальноприйнятими принципами корпоративного управління є [4]:

- захист прав та законних інтересів акціонерів визначення корпоративних прав акціонерів та забезпечення їх належного захисту;
- рівноправність акціонерів – однакове ставлення до акціонерів;
- урахування законних інтересів зацікавлених осіб – визнання передбачених законом прав зацікавлених осіб та заохочування активного співробітництва між товариством та зацікавленими особами в створенні добробуту, робочих місць та поліпшенні фінансового стану товариства;
- розкриття інформації та прозорість – забезпечення своєчасного і повного розкриття інформації з усіх істотних питань, що стосуються товариства, які передбачають його фінансовий стан, результати діяльності, власників та управління товариством;
- розмежування повноважень органів управління – чіткий розподіл функцій та обов'язків між загальними зборами.

Отже, завданнями розвитку корпоративного управління в Україні є такі [4]:

- підвищення ефективності діяльності акціонерних товариств;
- забезпечення захисту прав та законних інтересів акціонерів;
- забезпечення однакового ставлення до акціонерів;
- сприяння розвитку фондового ринку;
- формування привабливого інвестиційного клімату в країні та поживлення інвестиційних процесів;
- сприяння соціально-економічному розвитку України.

Напрямами розвитку корпоративного управління в Україні є [4]:

- удосконалення системи захисту прав та законних інтересів акціонерів та забезпечення рівноправності акціонерів;
- удосконалення системи розкриття інформації та забезпечення прозорості діяльності товариств;
- розмежування повноважень між органами управління товариства;
- урахування законних інтересів зацікавлених осіб;
- формування та розвиток культури корпоративного управління.

Формування та розвиток культури корпоративного управління потребує [5]:

- розробки та запровадження Кодексу (національних принципів) корпоративного управління;
- створення комплексної, постійно діючої системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань корпоративного управління;
- проведення наукових, науково-практичних конференцій і семінарів з актуальних проблем корпоративного управління;
- поширення серед населення інформації про питання та проблеми корпоративного управління, популяризації загальноприйнятих принципів корпоративного управління;
- проведення досліджень з актуальних проблем корпоративного управління в Україні.

Для успішного функціонування підприємств визначальним фактором є використання методів стратегічного управління, серед яких значне місце мають методи формування корпоративної куль-

тури підприємства. Вважається, що створення відповідної концепції та методів формування корпоративної культури є основою їх сталого розвитку в майбутньому.

Для кожної країни властива певна модель, згідно з якою здійснюється в державі управління корпораціями (корпоративне управління). Моделі корпоративного управління в кожній країні є різними, оскільки законодавчі бази країн світу відрізняються одна від одної.

Функціонування моделей корпоративного управління ґрунтується на дотриманні певних принципів, тобто правил поведінки зацікавлених осіб. Так, американські експерти виділяють шість основних взаємопов'язаних принципів, що формують правила стосовно [6, с. 32–34]:

- 1) змісту звітності;
- 2) прозорості діяльності;
- 3) справедливого ставлення до акціонерів;
- 4) методики голосування;
- 5) розробки кодексів практики корпоративного управління компанією;
- 6) стратегічного планування зростання вартості акціонерів.

Американські принципи управління є загально визнаними стандартами корпорацій розвинених країн (безумовно, з урахуванням особливостей національного менеджменту) [6, с. 34].

Якщо будуть враховані всі наведені вище основні принципи корпоративного управління, то модель корпоративного управління знаходитиметься в гармонійному (ідеальному) стані. На жаль, такого результату в світі ще не досягнуто. Оскільки, сам процес проходження моделі корпоративного управління до гармонійного стану і є тим станом, коли реалізуються всі загальні принципи корпоративного управління.

Висновки

Розглядаючи питання, як має відбуватися просування моделі до ідеального стану [3], ми виділяємо такі перспективні напрямки розвитку національної моделі корпоративного управління підприємствами:

1. Роль вітчизняного фондового ринку має залишатися обмеженою. Головну мету функціонування ринку потрібно розглядати як створення надійної системи реєстрації прав на цінні папери та забезпечення виконання укладених угод. На торговому сегменті ринку необхідно зосередитися на створенні сприятливих умов для фінансування борговими паперами, а також впровадженні дієвих механізмів виходу потужних промислово-фінансових груп на міжнародні ринки капіталу.

2. Проблему захисту прав дрібних акціонерів, які стали власниками завдяки сертифікатній приватизації, вирішити неможливо. Незважаючи на результати діяльності підприємств, корпоративна культура та стан фондового ринку не дозволяють отримати дрібним інвесторам дивідендний дохід і реалізувати акції у разі зростання їх вартості.

3. Кошти індивідуальних інвесторів мають надходити в корпорації переважно опосередковано – через банки. Останні серед інститутів залучення коштів населення мають найкращу репутацію і успішно нею користуються.

4. Національна модель у перспективі залишиться банківсько-орієнтованою, що вимагає пріоритетного законодавчого розвитку банківського, а не фондового сегменту ринку капіталу.

5. Триватимуть процеси концентрації акціонерної власності; роль основних інвесторів – фінансово-промислових груп – зросте. Це пов'язано з низьким рівнем економічного розвитку країни та недосконалістю інституціональної системи, які, як свідчать дослідження [7, с. 109], прямо сприяють концентрації капіталу.

6. На цей час навколо проблем корпоративного управління точиться широка дискусія [8–13]. Не розглядаючи окремі авторські погляди, зазначимо, що їх можна узагальнити на основі дослідження, виконаного Українською асоціацією інвестиційного бізнесу. Отже, передусім потребують вирішення питання, пов'язані з:

- 1) участю акціонерів у прийнятті рішень про відчуження майна;
- 2) неповним розкриттям інформації емітентами;
- 3) недостатністю участі акціонерів у контролі за укладанням угод на визначені у статуті суми;
- 4) незначним впливом на формування порядку денного загальних зборів;
- 5) складністю представництва акціонерів у спостережній раді;
- 6) отриманням частки прибутку у формі дивідендів [14].

Перспективи подальших досліджень

Оскільки важливість корпоративного управління для держави зумовлена насамперед його впливом на соціальний та економічний розвиток країни через сприяння розвитку інвестиційних процесів, забезпечення впевненості та підвищення довіри інвесторів, то держава має враховувати основні напрями розвитку корпоративного управління в Україні, зокрема формування та розвиток культури корпоративного управління, загальноприйняті принципи ефективного корпоративного управління, а також перспективні напрямки розвитку національної моделі корпоративного управління підприємствами.

1. *Постанова Кабінету Міністрів “Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 роки” від 28 грудня 2001 р. № 1801.* 2. Храброва И.А. *Корпоративное управление: вопросы интеграции. Афилированные лица, организационное проектирование, интеграционная динамика.* – М.: Изд. дом “АЛПИНА”, 2000. – 198 с. 3. Кузьмін О.С. та ін. *Корпоративне управління: Навч. посібник.* – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2004. – 172 с. 4. Соболев С.Н. *Предпринимательство: Начало бизнеса.* – К., 1994. – 176 с. 5. Спивак В. *Корпоративная культура: Начало бизнеса.* – СПб.: Питер, 1995. – 318 с. 6. Шеин В.И., Жуплев А.В., Володин А.А. *Корпоративный менеджмент: опыт России и США.* – М.: ОАО “Типография “Новости”, 2000. – 280 с. 7. Капелюшников Р. *Собственность и контроль в российской промышленности // Вопросы экономики.* – 2001. – № 12. – С. 103–124. 8. Андреева Т.Б. *Приватизация, структура собственности и работа предприятия // Государственный информационный бюллетень про приватизацию.* – 2001. – № 1. – С. 55–59. 9. Сірош М.В. *Особенности, механизмы та етапи формування моделі корпоративного управління в Україні // Государственный информационный бюллетень про приватизацию.* – 2000. – № 10. – С. 39–42. 10. Ромашко О.Ю., Бурмака Н.О. *Контроль за дотриманням законодавства про цінні папери як чинник поліпшення інвестиційного клімату в Україні // Государственный информационный бюллетень про приватизацию.* – 2000. – № 6. – С. 51–56. 11. Сірош М.В., Абялімов Р.Е. *Роль різних груп акціонерів у корпоративному управлінні // Государственный информационный бюллетень про приватизацию.* – 2001. – № 4. – С. 49–52. 12. Опришко В.О. *Формування ефективної акціонерної власності // Государственный информационный бюллетень про приватизацию.* – 2000. – № 9. – С. 56–59. 13. Ледомская С., Тараторин Ю. *Сертификатная приватизация: некоторые аспекты определения основных результатов // Экономика Украины.* – 2001. – № 8. – С. 22–27. 14. УАИБ отстаивает права акционеров // Украинская инвестиционная газета. – 2001. – 27 ноября. – С. 19.

УДК 658.589

Н.С. Кубишина

Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут”

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

© Кубишина Н.С., 2007

Викладено маркетинговий підхід до інноваційного продукту. Значне місце відводиться розробці концепції нових товарів та ризикам. На основі методів відбору ідей запропоновані інноваційні стратегії маркетингу з урахуванням комерційних невдач під час впровадження нових товарів на ринок.

Marketing approach to development of innovation product is given. The essential place belongs the conception of new product and risks. The innovation strategy of marketing accounting commercial failures while launching product into market are developed based on the methods of choosing ideas.

Постановка проблеми

Функціонування вітчизняних підприємств залежить від факторів макро- та мікроринкового середовища, що призводять до змін у поведінці споживачів, розвитку ринків товарів та